

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА СВІТОВІ СТАНДАРТИ

Стаття присвячена визначенню теоретичних засад формування культурної політики на стадіях її ініціювання та реалізації в Україні з використанням світового культурно-політичного досвіду. Визначено основні моделі державної культурної політики, надано пропозиції щодо перспектив розвитку законодавчого регулювання та управління у досліджуваній сфері.

Ключові слова: культура, державна політика у сфері культури, моделі культурної політики, принципи реалізації культурної політики.

Сьогодні в Україні разом із становленням і розвитком держави та громадянського суспільства народжується нова модель культурної політики, що потребує подальшого підвищення якості державного управління у сфері культури, формування на підставі сучасних досліджень його стилю, методів і правових форм. За цих умов першочерговим завданням функціонування державних органів влади та управління у галузі культури, яке останні повинні вирішувати у взаємодії з громадськими інститутами, культурною інтелігенцією й видатними діячами культури, є вдосконалення принципів і напрямків культурної політики держави, що має неабияке стратегічне значення для розвитку і модернізації країни. У той же час процеси, що відбуваються в Україні, не можна розглядати ізольовано, оскільки за часом вони збігаються з глобальною трансформацією самого феномена культури. Це надає Україні реальну й унікальну можливість синхронізувати свій культурний розвиток і погляди на засоби і форми державного впливу на культурний процес з міжнародним співтовариством.

Розв'язанню нагальних проблем культурної політики, засобам цілеспрямованого впливу на її стан, сукупності відповідних дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також питанням

міжвідомчої координації присвячено численні праці таких російських та українських авторів, як В. П. Андрущенко, Ю. П. Богуцький, І. Д. Безгін, Л. Є. Востряков, О. А. Гриценко, І. М. Дзюба, В. С. Жидков, М. Г. Жулинський, В. В. Карлова, В. Г. Кремень, В. І. Малімон, П. І. Надолішній, В. А. Скуратівський, А. Я. Флієр, Г. П. Чміль, С. А. Чукут, а також західноєвропейських та американських учених, зокрема Д. Адамса, В. Болто, А. Голдбарда, Е. Еверітт, Ч. Лендрі, К. Мак-Кохи, С. Манді, Ф. Матарассо, Г. Хілдман-Чартран та ін.

Відаючи належне теоретичній і практичній значущості досліджень цих науковців, слід зауважити, що в них наразі не враховано сучасні досягнення юридичної науки, зокрема з позицій адміністративного права. Тому метою даної статті є визначення теоретичних засад формулювання культурної політики на стадіях її ініціювання та реалізації з використанням світового культурно-політичного досвіду.

Ідеологічні, культурні й соціально-економічні трансформації українського суспільства наклали свій відбиток на культурну політику. Основними тенденціями розвитку сучасної соціокультурної ситуації в українському суспільстві найчастіше називають: поглиблення інтеграції вітчизняної культури в європейській і світовий культурний простір; зменшення участі держави в підтримці культурної сфери в нових ринково-економічних умовах; посилення розриву в рівні культурного розвитку між окремими регіонами держави [4]. При цьому її недоліками найчастіше називають фінансування за залишковим принципом, відсутність усвідомлення важливості культури на рівні стратегічного менеджменту, декларативність законодавчої бази, тоді як серед проблем відмічають захист національно-культурного простору в умовах глобалізації, концептуальну і програмову невизначеність культурної політики на різних рівнях управління, неуніфікованість процедур надання культурних послуг, низький рівень матеріально-технічного й кадрового забезпечення тощо [5]. Не випадково, на думку експертів Ради Європи, Україна, як найбільша за площею європейська

держава ХХІ ст., яка продовжує модернізуватися, має зосередитися саме на практичних питаннях культури та культурної політики.

Отже, спочатку треба узагальнити основні концептуальні підходи до визначення поняття «культурна політика» як його розуміє світова спільнота й окремі держави.

Прийнято вважати, що культурна політика як окремий метод державного управління з'являється в Європі наприкінці ХVІІІ ст. за часів Французької Революції. Однак одне з перших визначень цього терміна було надано на круглому столі ЮНЕСКО в 1967 р. в Монако. У доповіді «Політика у сфері культури – попередні міркування» під політикою у сфері культури було вирішено розуміти «комплекс операційних принципів, адміністративних і фінансових видів діяльності та процедур, які забезпечують основу дій держави у сфері культури» [10].

Розробка загальної стратегії державної культурної політики має здійснюватися згідно з цілями та принципами, закріпленими в найважливіших міжнародно-правових документах про культуру: Декларації про культуру, прийнятій Всесвітньою конференцією з культурної політики (Мехіко, 1982 р.); Міжнародній програмі заходів Всесвітньої комісії з культури та розвитку «Наше творче розмаїття» (Генеральна асамблея ЮНЕСКО, 1995 р.); програмі дій «Використання культурної політики з метою розвитку», прийнятій на Міжурядовій конференції європейських держав (Стокгольм, 1998 р.); Доповіді щодо культури ЮНЕСКО (2000 р.); Європейській культурній конвенції, інших документах Ради Європи; документах Європейського культурного фонду та Європейської асоціації художніх організацій.

Ці документи стосуються насамперед включення останньої ключовим компонентом у загальний контекст стратегії розвитку, врахування традицій стосовно підтримки і фінансування культури, функцій і рівнів системи управління культурою, в тому числі питань оптимальної побудови адміністративної структури, розподілу обов'язків, механізмів прийняття рішень, взаємодії та координації різних урядових структур за тими чи іншими напрямками.

Зазначена проблематика в теоретичній площині вимагає комплексного поєднання різних підходів до реалізації культурної політики, серед яких можна виділити два основних: (а) традиційний структурно-інституціональний (його ще називають системний або ресурсний), коли культурна політика розглядається через призму повноважень, здійснюваних органами державної влади, місцевого самоврядування та іноді громадськими організаціями і (б) функціонально-управлінський, пов'язаний з більш сучасною концепцією існування культурно-політичного процесу. Вони фактично пов'язані з існуванням двох парадигм державної культурної політики у світі, які отримали назви «патерналістської» та «партнерської», однак звичайно в «чистому» вигляді жодна з них не існує, а їх складові елементи знаходяться в постійній взаємодії. Фактично мова йде лише про превалювання тієї чи іншої моделі у процесі вибору тих чи інших напрямків та інструментів державного регулювання у сфері культури, а також реалізації культурно-політичних рішень.

Відповідно до першого з названих підходів, який відповідає так званій «французькій» або «патерналістській» моделі державної культурної політики, остання розглядається як результат діяльності державних інституцій (парламенту, уряду, спеціально уповноваженого державного апарату тощо), що застосовують певні адміністративні процедури. В історичній ретроспективі європейськими країнами цього типу застосовувалися різні комбінації інституційних (тобто стосовно побудови системи органів управління культурою) принципів культурної політики, до основних з яких слід віднести централізацію, децентралізацію та деконцентрацію.

Поняття децентралізації, яке найчастіше визначається як спосіб організації державної влади, у процесі реалізації культурної політики може трактуватися двояко, що означає: (а) децентралізацію функціональну (або технічну) шляхом виокремлення окремих видів культурної діяльності та створення спеціальних державних інституцій, яким надано повноваження з управління ними або певними послугами у сфері культури («децентралізація за послугами», наприклад, організацією гастрольної діяльності у сфері

театрального та музичного мистецтва або обміну виставками) і (б) децентралізацію територіальну (або політичну), яка характеризується офіційним визнанням державою повноважень прийняття рішення відповідними децентралізованими органами влади, включаючи делегування на основі закону певних повноважень у царині культури місцевим представницьким утворенням.

Першій шлях є більш характерним для країн Північної Європи, натомість у Західній Європі більш характерним став другий тип децентралізації, який, однак, суттєво відрізнявся залежно від територіального устрою країни. Так, в унітарних Франції були створені регіональні дирекції у справах культури, підлеглі центру, Швеції і Данії місцевим виборним органам передавалися певні повноваження, але відповідальність за найважливіші питання і сфери культурної політики залишилася за державою. У країнах з федеративним адміністративним устроєм, таких як Німеччина, Бельгія, Австрія, Швейцарія, право ухвалення рішень у сфері регіональної культурної політики повністю належало муніципальній адміністрації, тоді як державна влада здійснювала допоміжні або незначні координаційні функції.

Засадничим підґрунтям організації державної влади в Україні виступають закріплені в ст. 132 Конституції положення про те, що її територіальний устрій ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості й соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. Це має особливе значення для реалізації культурної політики й означає подальше укріплення моделі раціональної організації державної влади у сфері культури на підставі сучасних вимог до принципу децентралізації шляхом їх закріплення у положеннях, що регламентують основи діяльності кожного з органів у системі управління культурою, включаючи відмежування його змісту від вимог принципу ієрархічності, яким в європейській науці адміністративного права визначаються порядок і правила співвідпорядкування ланок нижчого рівня вищим суб'єктам,

а також передачу функцій і повноважень на недержавний рівень – місцеве самоврядування та відповідні органи, культурні фонди, асоціації, громадські організації у сфері культури тощо. Останнє може розглядатися як прояв принципу деконцентрації, який співіснує з децентралізацією, водночас означаючи виконання окремих повноважень держави від її імені і на правах її агентів деякими недержавними структурами, що не є тотожним традиційному делегуванню повноважень.

Отже, погляд на те, як здійснюватиметься державна культурна політика, дозволяє з достатньою обґрунтованістю припустити, що подібно до таких країн, як Італія і Франція, а також деяких постсоціалістичних країн (Болгарія, Чехія), і в Україні повинна зберігатися досить сильна позиція держави у сфері культури поряд з удосконаленням надання публічних, в тому числі адміністративних послуг у сфері культури із залученням до виконання завдань і окремих повноважень органів публічної адміністрації приватних юридичних осіб. Культурна політика в державі має й надалі проводитися в рамках ієрархічної системи управління централізованого типу за участю місцевого самоврядування на основі законів та інших нормативних актів. Тому забезпечення загальнодержавного та місцевого рівнів базових мереж закладів культури потрібними ресурсами (фінансами, будівлями, кадрами тощо) входить відповідно до кола завдань Міністерства культури України та органів місцевого самоврядування.

Система управління культурою в державі може бути розглянута у статичі, однак важливо бачити й динаміку її функціонування як постійний політичний процес, безупинний і повсякденний. Для цього логічно використовувати категорії й терміни концепції політичного процесу, яка характерна для так званих «американської» та «британської» моделей культурної політики, які ще називають «ринковими». Вони отримали поширення у багатьох країнах світу, де у практиці діяльності державних і суспільних структур з формування та реалізації політики найбільш використовуваним і популярним підходом є акцентування цілей, змісту, характеристик і результатів державної політики у

сфері культури, що дозволяє підкреслити не лише структурно-управлінські чи правові аспекти, а й моральні сторони останньої, які набувають особливого значення в умовах консолідації громадянського суспільства та побудови правової держави. Подібна, часом вельми результативна культурна політика в даний час провадиться в таких країнах, як Ірландія, Фінляндія, Великобританія, США, де декларується принцип політичного невтручання у справи культури й механізм прийняття рішень про фінансування цієї царини. Результатом подібної позиції є встановлення специфічної моделі управління культурою в державі, що одержала назву «на відстані витягнутої руки» («the arms-length principle»). У процесі її функціонування вирішення багатьох питань, як і розподіл коштів, виділених парламентом на культуру, відбувається за посередництвом зовні незалежних організацій, таких як чотири Національні ради у справах мистецтв у Великобританії або Національний фонд підтримки мистецтва США, де крім бюджетних коштів акумулюються пожертвування на культуру, що залучаються федеральним урядом через систему податкових пільг.

З одного боку, подібний підхід дозволяє забезпечити більшу відповідність державної допомоги, що надається безпосереднім потребам, оскільки це сприяє розвитку культурного різноманіття й культурної діяльності на місцях. З іншого – серед серйозних недоліків подібної моделі є виведення моменту реального прийняття рішення з поля зору зовнішніх організацій і зниження можливостей державного й суспільного контролю витратою коштів. До того ж держава, по суті, втрачає зацікавленість у тому секторі, який вона не може контролювати безпосередньо. У зв'язку з цим повна відмова від централізованого державного регулювання сфери культури для України вбачається недоцільною, що, однак, не означає відмови від принципів і позитивних аспектів концепції культурно-політичного процесу. Для цього слід конкретизувати норму щодо культурно-мистецької сфери, закріплену в ст. 38 Конституції України, стосовно участі громадян в управлінні державними справами, завдяки чому основним питанням державної політики в царині культури має стати впровадження громадського характеру управління, що полягає у відмові від державної монополії на

вирішення всіх глобальних питань функціонування розвитку культурного життя й участі в ньому громадян і громадських структур на паритетних засадах з органами державної влади.

Такий підхід відповідає букві й духу адміністративної реформи, що триває в Україні, оскільки її результативність знаходиться у прямому зв'язку зі ступенем відповідності діяльності органів державного управління основним адміністративним цінностям, характерним для демократичних держав. Останні відповідають європейським принципам і стандартам належного урядування (англ. «good administration»), сформованих за провідної участі РЄ та ЄС, концепція якого передбачає вісім основних характеристик останнього, а саме: участь, орієнтація на консенсус, відповідальність (підзвітність), прозорість, належне реагування, ефективність та результативність, рівність та врахування інтересів і відповідність принципу верховенства права. Вона вимагає належного дотримання адміністрацією прав індивідів, а також зобов'язує діяти у такий спосіб, що відповідає законним та розумним очікуванням суб'єктів відповідних правовідносин [1, с. 113].

На нашу думку, в контексті України доцільно було б поєднати елементи різних систем. Зокрема, з «американської» моделі можна запозичити систему податкових пільг для приватних осіб і корпорацій, які підтримують культуру, а також часткове або й повне увільнення від податків некомерційних мистецьких організацій, акцій, окремих митців. З «британської» – збільшення об'єму коштів, що виділяються на культуру, в державному бюджеті. З «французької», з одного боку, – контроль державних структур за процесом виділення та розподілу коштів, а з іншого – допомога та сприяння місцевих органів влади.

Процес реалізації культурної політики, як зазначають дослідники, повинен містити певні види дій за визначеними напрямками (визначення культурних цінностей, цілей і пріоритетів; програми ініціатив і витрат, що відповідають цим цілям, які й сприймаються власне як формування культурної політики; моніторинг політики), а також мати власний політико-правовий інструментарій [8].

Діючий базовий Закон України «Про культуру» не дає визначення політики держави у сфері культурного розвитку, хоча в попередніх проектах цього акта спочатку передбачалося його закріплення як «сукупність принципів і норм, якими керується держава у своїй діяльності зі збереження, розвитку і розповсюдження культури, а також комплекс дій, спрямованих на досягнення певних культурних цілей». Звичайно подібне «державо-центристське» статичне визначення не задовольняло потреби сучасного регулювання культурної сфери, але й абсолютна відсутність останнього навряд чи є позитивною його рисою, водночас будучи свідченням «офіційної» остаточної невизначеності з цим питанням.

Позитивним досвідом у цьому плані вбачаються пропозиції авторів – депутатів Державної Думи Росії проекту Закону «Про культуру» Російської Федерації щодо включення до визначення державної культурної політики також і «діяльності держави у сфері культури», що дозволяє уникнути суто статистичного підходу. Інший російський законопроект базового закону досліджуваної сфери Громадської палати РФ має, на наш погляд, дуже вдалу назву «Про культурну діяльність і основи державної політики», що дає змогу відразу розділити ці два поняття, не змішуючи їх. І хоча визначення державної культурної політики в цьому документі не відрізняється оригінальністю («заснована на певних принципах і пріоритетах, здійснювана в межах, встановлених законом, діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, спрямована на формування і послідовне досягнення цілей держави у сфері культури»), воно уточнюється дуже важливим положенням про те, що формування і здійснення останньої відбувається, «виходячи з визнання культури як стратегічного ресурсу інноваційного розвитку країни, ґрунтуючись на її засадничій ролі в становленні і творчій самореалізації особи, забезпеченні соціальної згуртованості й стійкості суспільства» [6]. Такий підхід є співзвучним висновкам українських дослідників, які стверджують, що головна мета культурної політики незалежної Української держави полягає в тому, щоб сприяти розвитку й самореалізації особистості, гуманізації суспільства,

утвердженню й розвиткові демократичної Української держави через відродження, створення цілісної національної культури, яка б активно виходила на світовий культурний простір [3, с. 33].

Закон України «Про культуру» у ст. 3 регламентує основні засади і пріоритети державної культурної політики. Серед них: визнання культури одним з основних факторів самобутності Українського народу; забезпечення свободи творчості, захист прав інтелектуальної власності, авторських і суміжних прав; захист і збереження культурної спадщини як основи культури тощо [2; 2011. – № 24. – Ст. 168]. Незважаючи на важливість і концептуальну цінність зазначених положень, у силу узагальненості й декларативності їх важко назвати своєрідними інституційно-діяльнісними стандартами формування та реалізації державної культурної політики, яких дійсно потребує українська культура. На наш погляд, подібні принципи краще сформульовані у ст. 10 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», присвяченій засадам внутрішньої політики України в гуманітарній сфері. Їх аналіз дозволяє виділити основні вектори докладання зусиль держави у напрямку культурного розвитку, якими є: творчість і самореалізація громадян, національно-культурне відродження й актуалізація культурної спадщини, піднесення культурних індустрій [2; 2010. – № 40. – Ст. 527].

Іншим недоліком законодавчого регулювання є відсутність чітко сформульованих цілей і завдань державної культурної політики у сфері культури, адже вони за своєю сутністю не є тотожними ні її засадам, ні пріоритетам. Якщо останню розглядати як насамперед діяльність, то під її цілями слід розуміти дії, спрямовані на кінцевий результат у функціонуванні системи. З урахуванням намічених цілей цієї державної політики визначаються й її завдання. Головною вимогою до офіційного їх проголошення є їх відповідність тенденціям культурного розвитку. При цьому засоби вирішення завдань за відповідним напрямком діяльності у сфері культури конкретизуються в повноваженнях органів державної влади та управління, які, у свою чергу, повинні застосовувати засоби, механізми реалізації державної

політики, адекватні соціокультурній ситуації в державі. А це важко зробити в умовах, коли вітчизняний Закон «Про культуру» не окреслює повноважень Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади в галузі культури, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Також законодавчо не визначена й система фінансових та економічних інструментів у виді пільг і сприятливих умов для цього.

Позитивним є те, що в аналізованому Законі передбачено розробку та затвердження національно-культурних державних цільових програм, спрямованих на створення сприятливих умов для національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини, та цільових регіональних програм у сфері культури, що передбачають вирішення питань, пов'язаних з діяльністю та розвитком базової мережі закладів культури всіх рівнів або відповідного рівня, а також реалізацію культурно-мистецьких проектів і здійснення державними та недержавними закладами культури заходів, що фінансуються з державного та/або місцевих бюджетів.

Державне управління регулює культурні процеси за допомогою відповідного законодавства і з використанням фінансових, економічних, адміністративних і політичних механізмів впливу. Останнім часом набувають поширення також методи професіоналізації державних службовців «від культури», а також експертні методи. Особливо популярними є експертна оцінка і система детальних звітів про діяльність муніципалітетів, регіонів і окремих установ культури. Багато в чому це пов'язано з розширенням використання системи підтримки культурних проектів. Подібна тенденція поступово стає міжнародною. Так, Міністерством культури Франції засновано спеціальний орган для оцінки культурної політики і моніторингу ситуації в культурному житті країни. Аналогічний структурний підрозділ, який би водночас займався проблемами модернізації сфери культури під особистим контролем міністра, необхідно створити й при Міністерстві культури України.

Серед основних моделей фінансування державою сфери культури зарубіжні дослідники виділяють такі, що отримали умовні назви: держава-натхненник, держава-патрон, держава-архітектор і держава-інженер. Дуже важливо і те, що одна і та ж країна може використати одночасно взаємодоповнюючі моделі, тому запропонована класифікація не є взаємовиключною [9, с. 43–80].

Держава-натхненник або «помічник», для якої характерне фінансування культури, що здійснюється у формі субсидій, які стимулюють приватні або колективні вкладення в дану сферу. Яскравим представником тут вважається США. Відмінною рисою цього типу є те, що держава використовує не лише економічні методи (податкові пільги), а також створює в суспільстві відповідну атмосферу, що стимулює вклади в духовну сферу. Однак така політика нестабільна, залежить від фінансового положення, настроїв і смаків донорів.

Держава-патрон або «меценат» – фінансує культурну діяльність за допомогою згадуваного вище принципу управління «на відстані витягнутої руки». Вона визначає лише загальний рівень підтримки культури, виділяючи відповідні фінансові кошти. Класичним прикладом держав такого типу є Великобританія, скандинавські країни. Застосований принцип посилює позицію експертів, дозволяє гнучкіше реагувати на зміни в мистецтві, надаючи підтримку культурним інноваціям. Цей метод фінансування культури, на одностайну думку діячів мистецтв, експертів, учених, є одним з найбільш досконалих серед тих, що використовуються в міжнародному співтоваристві.

У групі країн, визначених як держави-архітектори, рішення про підтримку культури, розміри та адресність фінансування приймають державні органи, найчастіше – міністерства культури. Не випадково сучасні держави-архітектори нерідко називають «культурними монархіями». Гарантія довгострокового фінансування, у свою чергу, може тут стати причиною творчої стагнації. До цих держав зазвичай відносять Францію та інші країни Західної Європи, хоча, в цю групу можна включити й СРСР у ранній період його історії, їм відповідає й сучасний стан вітчизняної культури. Між тим практика свідчить

про стійкий дрейф багатьох держав, що раніше входили до цієї групи, у бік політики держави-патрона.

Група країн, де, підтримуючи культуру, держава виступає в ролі «інженера», відносно невелика. Раніше до неї відносили всі країни Східної Європи. Як і «архітектор», ця держава приймає рішення про розподіл фінансових ресурсів, їх одержувачів і контролює доцільність витрачання за допомогою спеціальних державних органів. Проте творча енергія творця підпорядкована в даному випадку цілям державної ідеології.

У цілому культурну політику в сучасній Україні можна охарактеризувати як політику перехідного типу, де держава є головним актором. У щорічних посланнях Президента до Верховної Ради України підкреслюється особливе значення культурного розвитку та ефективної культурної політики у справі модернізації України та консолідації всього суспільства, формулюються її основні концептуальні засади. Дієвим механізмом об'єднання зусиль органів державної влади і громадськості у вирішенні найважливіших питань гуманітарного і культурного розвитку є Громадська гуманітарна Рада при Президентові України. Цей консультативно-дорадчий орган залучається до процесу розробки Стратегії гуманітарного розвитку України, а також вирішує тактичні питання культурної політики. Верховна Рада України визначає основні законодавчі засади та пріоритети державної політики у сфері культури, щорічно визначає бюджет галузі. Кабінет Міністрів України забезпечує проведення цієї політики через відповідного Віце-прем'єр-міністра, а Міністерство культури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з її формування, забезпечення та реалізації, включаючи розподіл бюджетних коштів.

Такий тип культурної політики апріорі базується на прямій залежності ефективності результату від сили управлінської дії, що звичайно вже не спрацьовує. Водночас бурхливі зміни, які відбуваються в сучасному світі, призводять до становлення концепції сталого розвитку у сфері економіки держави, що робить ключовими у всіх сферах соціального життя, включаючи

культуру, поняття «змін», «партнерства» і «знань». Отже, для України може бути перспективною модель держави-патрона, де політика фінансування «на відстані витягнутої руки» відповідає сучасним міжнародним тенденціям, характеризується процесами децентралізації і регіоналізації культурної політики, що в цілому відповідає стратегіям соціального розвитку.

Узагальнюючи зазначене, можна зробити деякі висновки щодо сучасного стану реалізації і перспектив розвитку державної політики України у сфері культури. Модернізація існуючої системи управління культурною політикою в Україні з використанням найкращих здобутків з досвіду різних країн, які практикують різні моделі її формування та реалізації, надасть можливість більш чітко сформуванню власної системи державного регулювання розвитку культури на загальнодержавному і регіональному рівнях, і, крім того, не фрагментарно, а комплексно вписати культурну політику держави в систему механізмів реформування суспільства. Досвід зарубіжних країн і сучасні стратегічні принципи розвитку, закріплені в міжнародних політичних документах, дозволяють сформулювати комплексний підхід до державної культурної політики, який слід позначити як «системно-діяльнісний», оскільки він ґрунтується на послідовному розрізненні суб'єктів культурної політики та суб'єктів культурної діяльності, розгляді їх позицій та інтересів (ініціюванні) й остаточному формулюванні у процесі легітимації останньої, а також правових і організаційно-економічних форм активізації державних органів влади та органів управління у сфері культури зі створення для цього належних умов.

Список літератури:

1. *Авер'янов В. Б.* Удосконалення організації та діяльності системи органів виконавчої влади з урахуванням європейських принципів і стандартів / В. Б. Авер'янов, А. А. Пухтецька // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2010. – № 4. – С. 110–117.
2. Відомості Верховної Ради України. 3. *Дзюба І.* Між культурою і політикою / І. Дзюба. – К. : Сфера, 1998. – 372 с.
4. *Карлова В. В.* Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. : 25.00.01 / В. В. Карлова. – К., 2003. – 20 с.
5. *Малімон В. І.* Культурна політика держави як чинник реформування суспільства : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. : 25.00.02. / В. І. Малімон. – Івано-Франківськ, 2011. – 20 с.

6. О культурной деятельности и основах государственной культурной политики в Российской Федерации [Электрон. ресурс] : проект Федерального Закона. – Режим доступа : <http://www.oprf.ru/discussions/1467/>
7. Про культуру [Электрон. ресурс] : Закон України (проект) // Музеї України. – 2007. – № 3. – Режим доступа : www.museum-ukraine.org.ua
8. *Don Adams*. Community, Culture and Globalization / Don Adams & Arlene Goldbard // GIA Reader. – Vol. 14. – № 3 (Fall 2003).
9. *Chartrand H. H.* The Arm's Length Principle and the Arts / H. H. Chartrand, C. McCaughey // An International Search for Models of Support ; M. C. Cummings Jr&J. M. D. Schuster (eds). – N.-Y. : American Council for Arts, 1989.
10. Cultural Policy: A Preliminary Study. – Paris : UNESCO, 1969. – P. 5, 7.

Игнатченко И. Г. Особенности реализации государственной политики Украины в сфере культуры: современное состояние и мировые стандарты.

Статья посвящена определению теоретических принципов формулирования культурной политики на стадиях ее инициирования и реализации в Украине, с использованием мирового культурно-политического опыта. Определены основные модели государственной культурной политики, поданы предложения относительно перспектив развития законодательного регулирования и управления в исследуемой области.

Ключевые слова: культура, государственная политика в сфере культуры, модели культурной политики, принципы реализации культурной политики.

Ignatchenko I. G. Features of realization of state policy of Ukraine in the sphere of culture: the modern state and world standards.

The article is sanctified to determination of theoretical principles of formulation of cultural politics on the stages of her initiation and realization in Ukraine, with the use of world cultural and political experience. The basic models of cultural policy of the state are set forth, given suggestion in relation to the prospects of development of the legislative adjusting and management in the investigated area.

Key words: culture, state policy in the sphere of a culture, models of cultural politics, principles of realization of cultural politics.